

Antoaneta IORDACHE

Exercițiu de admirație

O apariție editorială ieșită din standarde (carte-album trilingv) îi prilejuiește criticului Dan C. Mihăilescu o incursiune eseistică în ceea ce el însuși definește (și argumentează) a fi perfecțiune: *spațiul gândit, copleșitor* al spectacolelor lui Mihai Măniuțiu. Cu uimirea educată în biblioteci, Dan C. Mihăilescu este unul dintre puținii critici literari care, în contact cu montarea de teatru (și în virtutea nevoii de a-i descifra fluiditățile însuflețite), nu suprapune iconometric spectacolelor sistemul său de evaluare constituit. Postura de observator doct al feerilor scenice (țintit să colecționeze abateri de la o presupusă, antecalculată – nu-i așa ? – corectitudine conceptuală) nu-l interesează. Și el „riscă”, odată aflat în sala de teatru, să se predea construcției imagine din spațiul scenic precum unei incursiuni în necunoscut, fascinat de întâmplările „imposibil de ghicit” ce se derulează, aventură exploratorie inițiativă, ale cărei repere sunt cuantificate doar după ce exercițiul a încetat, iar privirile se regăsesc eliberate de vălul imaterial ce le „orbise”. Undeva, într-o mărturisire a lui Borges, există rima acestui tip de atitudine față de, în genere, oferta de creație: „încerc să mă bucur de fiecare [...], fac tot ce pot să fiu de acord cu ea”. În parafrază, ori mai bine zis în oglindă, din punctul de vedere al comentatorului de teatru din categoria lui Dan C. Mihăilescu, primul *act de îndatorire* în fața operei scenice se deduce din *calitatea prezenței* (în sală, a spectatorului avizat), văzută drept călătorie în teritoriile viziunii, văzută ca urgență în propunerea spectaculară. De altfel, nu o simplă figură de stil, ci profund borgesiană va fi fiind *îmbolnăvirea de teatru* pe care o declară criticul nostru chiar în volumul dedicat lui Măniuțiu.

Sunt, aici, între coperte, în sprijinul frazării încântate de subiect, fotografiile din spectacole și o cronologie ce parcurge deja bogata creație a regizorului, cum e și trecerea în revistă a cărților de proză ori despre teatru care-i aparțin lui Mihai Măniuțiu, încât cel ce deschide tipăritura să poată recupera din jocul dintre textul critic, bibliografie și imagine trăsături pe care, inevitabil, excursul n-a reușit să le cuprindă, ori să identifice asonanțele, de vor fi existând. Eseul foarte particular al autorului (brodat – volitiv, sau ca urmare a șocului intelectual față cu mecanismul spectacular propriu lui Măniuțiu – pe un gherghef de gamă roland-barthesiană), vorbește despre *cazul unei serii de montări impecabile*: un discurs întotdeauna greu de susținut, mai ales printre cei care consideră zona comentariului critic un teren al precauțiilor continue, situat definitiv la distanță de filosofia, metafizica, metaforic prinse sub reflectoare și, în consecință, imposibil de contaminat de incitațiile iluziei scenice.

Nu reușesc pe moment să îmi aduc aminte, în peisajul nostru, decât articole, cronici, cronichete (și ele puține), iar nu o altă carte de teatru (fie cât de subțire) care să se așeze atât de decis în raport cu subiectul în unghiul totalei comunicări (comuniuni). Fulgurația însemnărilor personalizate, rapida și precisă convocare în pagină („la dispoziția” portretizării regizorului *dinspre* operă) a „vocilor” bibliotecii, ori a celor din larga imagerie interpretativă de domeniu (al nostru și internațional), limbajul nuanțat (în ecoul expresivității percepute, ca spectator al senzaționalelor măști), o multitudine de astfel de plonjeuri în repertoriul dramatic, în beletristica lui

Măniuțiu, în alte puncte de pe cercul problematic fac *interesul și farmecul* volumului-album. Și iată, într-un iute ecorșeu de text, *regizorul-eseist-prozator* întrevăzut în fila criticului: „Sunt de mulți ani un măniuțist împătimit. De când încă nu-i văzusem niciun spectacol, dar îi comentasem debutul epic din 1982, *Richard III* a fost pentru mine un spectacol zeiesc, de-o magie desăvârșită, așa cum numai o dată în viață îți este dat să vezi.[...] Variat și totuși rotund, perfect coerent în ciuda sin-copelor ce separă violența vizuală din *Antigona* (1996) de volutele puberale din *Zoon erotikon* (2000) sau forfota temperamentală din *O noapte furtunoasă* (1998) de blagiana *Tulburare a apelor* din 1992, Mihai Măniuțiu este un solitar extrem de puternic al regiei românești. [...] El este un artist cu *senzorium* cultural și intelectualism palpitând de carnalitate.„//“ Redutabil eseist shakespearian [...], Mihai Măniuțiu se înscrie, prin temperament, în unghiul hermeneuticii *pasionale*, cu fibră incandescentă, impulsivă în asociații și tranșantă în verdict. În ordine intelectuală, autorul este un lucid aspru, cu frazare nervoasă, laconică, precipitat și senzual în subtext, dar tăios, direct și eficace în exprimare.„//“ Intens irigată cultural, proza lui [...] e mană cerească pentru comparativă, ori pentru istoricul motivelor și temelor literare. Te poți juca aici cu tradiția romantică a visului, detectabilă la Poe, Villiers De l'Isle-Adam, Barbey D'Aurevilly sau cu marile concepte ale barocului [...], după cum cutare pagini te trimit la Michel de Ghelderode, la Kafka, la Cortazar sau Borges, ca să înțelegi în final că, desigur, nu referințele subtextuale interesează, ci retortele alambicate ale eului figurator.“

Dincolo de încercarea evident calificată a omului de carte de a *se/ne* limpezi în legătură cu personalitatea complexă de care se ocupă, eseuul lui Dan C. Mihăilescu devine însuși o lectură de plăcere, pe măsură ce frazele cultivate „lasă garda jos“ și „execută“ (ceremonial, la figurat) mișcarea de aplecare în prezența ofertei spectaculare (dar și spectaculoase, în întreg) semnate Măniuțiu, pe măsură ce se accentuează astfel – secvență cu secvență – ipostaza criticului captiv. Un netrucat, plin de plasticitate, ranforsat cultural, șlefuit și seducător exercițiu de admirație.

Dan C. Mihăilescu, *Dansând pe ruine*, Ideea Design&Print, Cluj, 2006.

Întrebări care așteaptă răspuns...

Din principiu, o abordare a artei actorului din perspectiva actualelor cercetări, susțineri teoretice și dispute privind psihicul, mentalul, emoționalul individual (sau al colectivităților umane) nu ar face decât să lărgescă inventarul instrumentelor prin intermediul cărora pot eventual deveni mai ușor de descifrat atât *lucrarea* din scenă, cât și *oglinzirile* ei în sală, într-o artă ce are ciudățenia să convoace, concomitent, energiile ambelor spații – diferite, însă și egal reflexive – pentru a exista. Tot din principiu, va fi trebuind să se afle o legătură (evidentă, ori mai fină) între analizele precursorare (din bibliografia universitară consacrată) referitoare la teatru și conspectul actual asupra omului, ființei simplu trăitoare, ființei creatoare, relațiilor, raportului dintre liberul arbitru și divin, așa cum îl proiectează cărțile mai noi de spiritualitate (o masă de titluri în care își caută miza cartea și proiecțiile Ruxandrei Bucescu Bălăiță); și adaug imediat că, aici, în frazarea mea, în prelungirea